

แนวทางการจัดการคุ้มครองสวัสดิภาพและสังคมสงเคราะห์ เด็กและเยาวชน

Social Welfare and Social Work's Management Approach for Children and Youths

ปิยลักษณ์ โพธิวรรณ¹, และกิตติกรณ์ บำรุงบุญ²
Piyaluk Potiwan¹, Kittikorn Bumroongboon²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหา ความต้องการ ในมิติด้านสังคม และทำความเข้าใจเด็กและเยาวชนในความดูแลของ สภาดูแลเด็กและเยาวชน จังหวัดมหาสารคาม และเพื่อวิเคราะห์รูปแบบการปฏิบัติงานในการคุ้มครองสวัสดิภาพและสังคมสงเคราะห์ของสภาดูแลเด็กและเยาวชน จังหวัดมหาสารคาม และหาข้อสรุปที่นำไปสู่แนวทางในการแก้ปัญหา ตอบสนองความต้องการเพื่อแก้ไขปัญหาดูแลเด็กและเยาวชน ซึ่งงานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้แบบสังเกตและแบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือ กลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้พิพากษาสมทบศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดมหาสารคาม กลุ่มเครือข่ายด้านเด็กและเยาวชน สภาดูแลเด็กและเยาวชน เจ้าหน้าที่สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ที่ทำหน้าที่คุ้มครองประพฤติกฎและกลุ่มผู้ปกครองและเด็ก จำนวน 20 คน ผลการวิจัย พบว่าการดำเนินงานของคณะกรรมการคุ้มครองเด็กรวมทั้งสภาดูแลเด็กและเยาวชน มีการดำเนินการโดยมีหน่วยงานของรัฐดูแลเด็กได้บางกลุ่ม ไม่ครอบคลุมทั้งหมด และมีการให้ความช่วยเหลือเด็กอยู่ในระบบโรงเรียนเป็นส่วนใหญ่ ส่วนเด็กและเยาวชนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงยังคงเป็นผู้ที่สมควรได้รับการจัดการมากกว่าการดูแล นอกจากนี้แล้วในการทำงานของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องจะเป็นการทำงานในระบบราชการ ทำให้เกิดความล่าช้าขาดการประสานงาน และทรัพยากรมีจำนวนจำกัดทั้งด้านงบประมาณ และด้าน

¹ Assistant Professor of Political Science Program, Rajabhat Maha Sarakham University.

² Associate Professor of Art Program, Rajabhat Maha Sarakham University.

เบอร์โทรศัพท์ : 0862309090 อีเมลล์ : kittikornarcor@gmail.com

บุคลากร ดังนั้นแนวทางในการจัดการคุ้มครองเด็กควรจะมีหน่วยงานที่เป็นผู้รับผิดชอบโดยตรงและมีอำนาจตามกฎหมายเพื่อให้สามารถขอความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ ได้

Abstract

The purposes of this research are to survey and synthesize the status of knowledge related to social welfare model and methods for children and youth, to find an appropriate social welfare models and methods for local governments to serve a group of children and youth and to experiment with the social welfare models and methods which are found from the synthesis in the selected areas. The research methods are mixed methods between research synthesis and action research. The major findings are as follows: 1) The appropriate social welfare model for local governments to serve a group of children and youth is “the pluralistic social welfare model” which must be co-operated by social partners and integrated to local wisdom, local resources and local culture. 2) The appropriate social welfare methods for local governments to serve a group of children and youth can be classified into 8 steps as follows: a. Step I is to gather data of children and youth’s problems in community. b. Step II is to brainstorm among each social partner in community. c. Step III is to make a social welfare action plan for children and youth. d. Step IV is to combine capital and resources from each social partner in community. e. Step V is to implement activities from the action plan. f. Step VI is to construct a social welfare mechanism such as children and youth network. g. Step VII is to monitor and evaluate the implementation. h. Step VIII is to get feedback data

บทนำ

แนวคิดของการพัฒนาประเทศเชื่อว่าเด็กและเยาวชนนับเป็นรากฐานสำคัญต่อการพัฒนา นั่นคือหากเด็กและเยาวชนเหล่านี้ได้รับการพัฒนาให้เต็มศักยภาพทั้งความรู้ ความสามารถ ให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทั้งในด้านความคิดและสติปัญญาและสามารถปรับตัวได้ในท่ามกลางกระแสของสังคมโลกที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ย่อมส่งผลต่อการเจริญก้าวหน้าของประเทศในภาพรวม แต่ถึงอย่างไรก็ตามหน่วยภาครัฐและภาคเอกชนที่มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงต่อการพัฒนาเด็กและเยาวชนยังไม่ได้ให้ความสำคัญต่อการปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชนเท่าที่ควร จะเห็นได้ว่ายังมีเด็กและเยาวชนถูกทารุณกรรม ใช้แรงงาน มีพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศและยาเสพติด และมีแนวโน้มที่ในวันข้างหน้าจะมีความรุนแรงมากขึ้น ทั้งนี้เป็นเพราะปัญหาของการละเมิดสิทธิเด็กยังมีความซับซ้อนประกอบกับการให้การช่วยเหลือเด็กยังด้อยคุณภาพและไม่ทั่วถึง จากสถิติของสมัชชานโยบายและยุทธศาสตร์ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาความรุนแรงต่อเด็กและเยาวชน เปิดเผยถึงสถิติการกระทำรุนแรงต่อเด็กเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในรอบ 5 ปี นับตั้งแต่ปี 2551 – 2556 พบตัวเลขเด็กที่ตกเป็นเหยื่อของความรุนแรงสูงถึง 2 หมื่นคน สะท้อนให้เห็นถึงความล้มเหลวของความพยายามใช้มาตรการในทางกฎหมาย นโยบายและแนวทางปฏิบัติเพื่อให้สอดคล้องกับอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กที่ได้กำหนดสิทธิขั้นพื้นฐานของเด็กไว้ 4 ประการ คือ สิทธิในการดำรงชีวิต (Survival Rights) สิทธิที่จะได้รับการปกป้อง (Protection Rights) สิทธิที่จะได้รับการพัฒนา (Development Rights) และสิทธิที่จะมีส่วนร่วม (Participation Rights) ที่ยังไม่สามารถดำเนินการได้อย่างเต็มศักยภาพ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ได้ให้ความสำคัญกับเด็กและเยาวชนโดยได้กำหนดให้มีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครอง มีสิทธิได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสม มีสิทธิในการอยู่รอดและได้รับการพัฒนาด้านร่างกาย จิตใจ และสติปัญญาตามศักยภาพในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม ให้ปราศจากการใช้ความรุนแรงและการปฏิบัติอันไม่เป็นธรรม มีสิทธิได้รับการบำบัดฟื้นฟู เด็กและเยาวชนที่ไม่มีผู้ดูแลมีสิทธิได้รับการเลี้ยงดูและการศึกษาอบรมที่เหมาะสมจากรัฐ (มาตรา 52) (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, 2550) นอกจากนี้ในพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มี

การกำหนดไว้ถึงกลไกการทำงานของภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องกับเด็กให้ดำเนิน
แนวนโยบาย วางแผน ยุทธศาสตร์ให้มีประสิทธิภาพในเชิงบริหารจัดการเพื่อรองรับ
การให้บริการด้านการปกป้องคุ้มครองและช่วยเหลือเด็กที่ถูกละเมิดสิทธิอย่างทั่วถึง
เสมอภาค และเป็นธรรม ได้แก่ กำพรว้า เรื้อร้อน ยากจน และเสี่ยงต่อการกระทำผิด
รวมทั้งเด็กที่เป็นนักเรียนนักศึกษา ที่มีความประพฤติไม่เหมาะสม โดยผ่านคณะ
กรรมการคุ้มครองเด็กซึ่งเป็นกลไกสำคัญ ซึ่งคณะกรรมการคุ้มครองเด็ก แบ่งออก
เป็น 3 ระดับ คือ คณะกรรมการคุ้มครองเด็กแห่งชาติ คณะกรรมการคุ้มครองเด็ก
กรุงเทพมหานคร และคณะกรรมการคุ้มครองเด็กจังหวัด ซึ่งทั้งสามระบบจะต้อง
ดำเนินงานที่สอดคล้องกัน โดยมีคณะกรรมการประกอบด้วยภาครัฐและภาคเอกชน
ทำหน้าที่ปฏิบัติงาน ในส่วนของการกำหนดนโยบายและแผนงาน การวางระเบียบ
ปฏิบัติ การติดตามประเมินผล การให้คำปรึกษาแนะนำแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับ
การสงเคราะห์ การคุ้มครองสวัสดิภาพและการส่งเสริมความประพฤติเด็กที่มีอยู่ตาม
กฎหมาย (พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก, 2546)

สภาเด็กและเยาวชน จังหวัดมหาสารคาม เป็นหน่วยงานภาครัฐที่
ทำหน้าที่ในการดำเนินงานคุ้มครองสิทธิเด็กในระดับจังหวัดซึ่งสังกัดกระทรวง
การพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ในจังหวัดมหาสารคาม แต่เท่าที่ผ่านมา
มาปรากฏว่ายังพบประเด็นปัญหา คือการทำงานของคณะกรรมการสภาเด็กและ
เยาวชนเป็นไปด้วยความยากลำบากและขาดผลงานที่เป็นรูปธรรมที่ชัดเจน อีกทั้ง
ได้รับการจัดสรรงบประมาณในการดำเนินงานค่อนข้างน้อย และเป็นการทำงานเพื่อ
ให้สอดคล้องกับเป้าหมายระดับประเทศ ไม่สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น
และบริบทด้านพื้นที่ของจังหวัดมหาสารคาม ส่งผลให้การดำเนินงานคุ้มครองเด็ก
และเยาวชนไม่บรรลุและประสบความสำเร็จเท่าที่ควร

ดังนั้นในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้คณะผู้วิจัย ซึ่งเป็นผู้ที่มีส่วนสำคัญในการดำเนิน
กิจกรรมเกี่ยวกับการคุ้มครองเด็กและเยาวชนในจังหวัดมหาสารคาม เป็นคณะ
ทำงานของสภาเด็กและเยาวชน และเป็นนักวิชาการ จึงมีความต้องการที่จะศึกษาถึง
ปัญหา ความต้องการ ในมิติด้านสังคม และทำความเข้าใจเด็กและเยาวชนในความ
ดูแลของ สภาเด็กและเยาวชน จังหวัดมหาสารคาม รวมทั้งศึกษานโยบาย แผนงาน
วิเคราะห์รูปแบบการปฏิบัติงานในการคุ้มครองสวัสดิภาพและสังคมสงเคราะห์ของ

สภาเด็กและเยาวชน จังหวัดมหาสารคาม เพื่อหาข้อสรุปที่นำไปสู่แนวทางในการแก้ปัญหา ตอบสนองความต้องการ และเสริมสร้างหลักสูตรในการจัดกิจกรรมตามการฝึกอบรมเมื่อเด็กและเยาวชนต้องเข้าค่ายบำบัด ฟันฟู และรักษาสภาพร่างกายและจิตใจ รวมทั้งเพื่อแก้ไขปัญหาลูกและเยาวชนให้ตรงกับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจริงอย่างเต็มศักยภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหา ความต้องการ ในมิติด้านสังคม และทำความเข้าใจเด็กและเยาวชนในความดูแลของ สภาเด็กและเยาวชน จังหวัดมหาสารคาม
2. เพื่อวิเคราะห์รูปแบบการปฏิบัติงานในการคุ้มครองสวัสดิภาพและสังคมสงเคราะห์ของสภาเด็กและเยาวชน จังหวัดมหาสารคาม และหาข้อสรุปที่นำไปสู่แนวทางในการแก้ปัญหา ตอบสนองความต้องการ และเสริมสร้างหลักสูตรในการจัดกิจกรรมตามการฝึกอบรมเพื่อแก้ไขปัญหาลูกและเยาวชน

ขอบเขตการวิจัย

เนื่องจากการศึกษาในครั้งนี้ เป็นการศึกษาโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งจะศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร โดยการวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงานที่ทำงานด้านเด็กและเยาวชนในจังหวัดมหาสารคามในประเด็นของ ปรัชญา แนวคิด ยุทธศาสตร์ รูปแบบการทำงาน รวมทั้งการศึกษาเอกสารทางวิชาการ กฎหมาย งานวิจัย และเอกสารประกอบการประชุมทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการศึกษาและการวิเคราะห์เปรียบเทียบกับข้อมูลที่ได้จากการสำรวจจากการลงพื้นที่ภาคสนาม ซึ่งการลงภาคสนามนั้นเป็นการแสวงหาความรู้โดยพิจารณาปรากฏการณ์กับสภาพแวดล้อมผ่านการสนทนาของนักวิจัยในการเก็บข้อมูลโดยอาศัยประเด็นคำถามที่ได้ตั้งไว้

กลุ่มเป้าหมายในครั้งนี้เป็นเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานด้านเด็กและเยาวชนที่ทำงานเกี่ยวข้องกับการปกป้องคุ้มครองเด็ก ประกอบด้วย ผู้พิพากษาสมทบศาลเยาวชนและครอบครัว ผู้พิพากษาและอดีตผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดมหาสารคาม ตัวแทนกลุ่มองค์กรพัฒนาเอกชน ตัวแทนกลุ่มเครือข่าย

ข่ายด้านเด็กและเยาวชน ตัวแทนภาคเอกชนที่ทำงานด้านเด็กและเยาวชน และเจ้าหน้าที่สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน รวมทั้งคณะกรรมการคุ้มครองสิทธิเด็กจังหวัดมหาสารคาม ซึ่งประกอบด้วย ผู้ว่าราชการจังหวัดมหาสารคาม อัยการจังหวัดมหาสารคาม พัฒนาการจังหวัดมหาสารคาม แรงงานจังหวัดมหาสารคาม สาธารณสุขจังหวัดมหาสารคาม ผู้บังคับการตำรวจภูธรจังหวัดมหาสารคาม ผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษา ผู้แทนสถานพินิจและคุ้มครองเด็กจังหวัดมหาสารคาม ผู้แทนศาลเยาวชน พัฒนาสังคมและสวัสดิการจังหวัดเด็กและเยาวชนในการกำกับของสภาเด็กและเยาวชน รวมทั้งสิ้นจำนวน 30 คน โดยมีเกณฑ์ในการเลือกเด็กและเยาวชนคือ ผู้วิจัยจะอาศัยการแนะนำจากเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน ซึ่งผู้วิจัยถือว่าเป็นสิ่งสำคัญเพราะเป็นการนำไปสู่ผู้เล่าเรื่องถึงประสบการณ์และผลกระทบที่ได้รับจากนโยบายในการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กและเยาวชน โดยผู้วิจัยได้ยึดหลักของความไว้วางใจ (Trustworthiness) ซึ่งเป็นพื้นฐานหลักของการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เล่าเรื่องและผู้สนทนา เพื่อช่วยให้การเล่าเรื่องนั้นเป็นไปอย่างราบรื่นเปิดเผย แสดงอารมณ์ ความรู้สึก เพื่อไม่เป็นการกดดันผู้เล่าเรื่อง ผู้วิจัยจะอธิบายวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อแสดงถึงความบริสุทธิ์ใจที่มีต่อผู้เล่า และเพื่อให้ได้มาซึ่งความน่าเชื่อถือของข้อมูล เป็นการเพิ่มคุณค่าและคุณูปการต่อการวิจัยในครั้งนี้

ในส่วนของผู้เล่าเรื่องที่ปฏิบัติงานด้านเด็กและเยาวชน ผู้วิจัยแบ่งออกเป็น 2 ระดับ คือ 1) ระดับผู้บริหาร และ 2) ระดับผู้ปฏิบัติการ เนื่องจากเป็นผู้ที่มีหน้าที่ในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนโดยตรง และเป็นผู้นำนโยบาย กิจกรรมรูปแบบของการปฏิบัติงานไปใช้ดำเนินงานกับเด็กและเยาวชน ซึ่งข้อมูลที่ได้จากส่วนนี้จะเป็นการประยุกต์ใช้และสร้างแนวทางในการพัฒนารูปแบบการปฏิบัติงานในการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กและเยาวชน รวมทั้งรูปแบบของสังคมสงเคราะห์ในแบบต่าง ๆ เพื่อให้ตรงกับทักษะของเด็กและเยาวชน รวมทั้งตรงกับประเด็นปัญหาและความต้องการที่แท้จริงในบริบทของจังหวัดมหาสารคาม

ผลการวิจัย

การดำเนินงานของสภาเด็กและเยาวชน สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และคณะกรรมการคุ้มครองเด็กจังหวัดมหาสารคาม พบว่า

มีการดำเนินงานที่เป็นรูปธรรมและประสบความสำเร็จในด้านการวางนโยบายที่เกี่ยวข้องกับมาตรการในการดูแลเด็กและเยาวชน มีหน่วยงานของรัฐดูแลและจัดสวัสดิการทางสังคมให้ แต่พบว่าจะมีเพียงการดูแลและให้สวัสดิการทางสังคมที่ไม่ครบถ้วน เป็นการให้ความช่วยเหลือเฉพาะกลุ่ม อาทิ บ้านพักเด็กและครอบครัวจังหวัดมหาสารคาม เป็นศูนย์ประสานงานและดำเนินการช่วยเหลือกรณีเด็ก สตรี หรือครอบครัวที่ประสบปัญหาเฉพาะหน้า ก่อนส่งกลับภูมิลำเนา หรือพิจารณาให้ความช่วยเหลือ หรือสงเคราะห์ตามความเหมาะสม รวมทั้งเป็นศูนย์ประสานความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน เพื่อให้การสงเคราะห์และคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กและสตรี อย่างเป็นและเป็นสถานแรกรับเด็กตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 เด็กที่ได้รับการสงเคราะห์ตามระบบส่วนมากเป็น เด็กที่มีปัญหาครอบครัวและเด็กกำพร้า เพียงบางส่วนเท่านั้น แต่เด็กที่อยู่ต่างถิ่นนอกพื้นที่เมือง อาทิเด็กในต่างอำเภอยังไม่ได้รับการดูแลเท่าที่ควร

ปัญหาที่พบในเด็กและเยาวชน รวมทั้งความต้องการในมิติทางสังคมนั้นสามารถสรุปได้ คือเด็กมีปัญหาและต้องการความช่วยเหลือส่วนมากมาจากครอบครัวที่แตกแยก หย่าร้าง ยากจน ไม่มีงานทำ อีกทั้งเด็กและเยาวชนมีพฤติกรรมเลียนแบบในลักษณะที่ไม่พึงประสงค์ นอกจากนี้เด็กและเยาวชนยังขาดโอกาสในการสร้างสรรค์ กิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม จึงทำให้เด็กและเยาวชนส่วนใหญ่ใช้เวลาว่างไม่เป็นประโยชน์ และมีการถูกติงหรือชกจู๋งให้เข้ากลุ่มที่พัวพันกับยาเสพติด และกระบวนการค้ามนุษย์ได้ง่าย

แต่ถึงอย่างไรก็ตามจังหวัดมหาสารคามนอกจากจะมีสถาบันการศึกษาในทุกระดับแล้วยังมีเครือข่ายทั้งภาครัฐและเอกชนที่ทำงานเพื่อสังคม แต่ขาดองค์กรประสานเพื่อให้การทำงานแก้ไขปัญหาและพิทักษ์คุ้มครองเด็กและเยาวชนที่มีประสิทธิภาพและเชื่อมโยงต่อเนื่อง ดังนั้นการที่มีการจัดตั้งสภาเด็กและเยาวชนจังหวัดมหาสารคาม จึงเป็นรูปแบบการทำงานอย่างมีส่วนร่วมที่เกิดจากเด็กและเยาวชนเอง ดังนั้นการขยายเครือข่ายการทำงานของสภาเด็กและเยาวชนจังหวัดมหาสารคาม ได้ขยายผลการจัดตั้งสภาเด็กและเยาวชนลงไปสู่ระดับอำเภอ ตำบล เทศบาล และหมู่บ้าน จึงเป็นการวางยุทธศาสตร์ที่เหมาะสม โดยมุ่งหวังที่จะพัฒนาและแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชน ควบคู่ไปกับการพัฒนาศักยภาพเด็กและเยาวชน

ให้มีความรู้เท่าทันปัญหา สามารถใช้วิจารณ์ญาณ หรือดุลยพินิจในการดูแลตัวเอง ป้องกันตนเองให้ห่างจากภัยสังคม อาทิกระบวนการค้ายาเสพติด และค่านิยม ดังนี้ สภากาแฟและเยาวชนจังหวัดมหาสารคาม ได้วางแผนสร้างภูมิคุ้มกันและป้องกันปราชญ์ปัญหาโดยการจัดทำแผนปฏิบัติการพัฒนาศักยภาพเด็กและเยาวชน พร้อมไปกับการประสานหน่วยงานต่าง ๆ ในลักษณะการระดมทรัพยากร ไม่ว่าจะเป็นด้านงบประมาณ และบุคลากร

อภิปรายผลการวิจัย

แนวทางการจัดการคุ้มครองสวัสดิภาพและสังคมสงเคราะห์เด็กและเยาวชน สภากาแฟและเยาวชน จังหวัดมหาสารคาม เป็นงานด้านการสงเคราะห์หรือการให้ความช่วยเหลือ ดังที่ นางลักษณ เทพสวัสดิ์ (2540) ให้คำจำกัดความว่า “การสังคมสงเคราะห์เป็นศาสตร์เป็นศิลป์ และเป็นวิชาชีพในอันที่จะดำเนินการเพื่อป้องกันและแก้ไขช่วยเหลือผู้ที่ประสบความเดือดร้อนต่าง ๆ ซึ่งไม่สามารถช่วยตนเองได้ให้มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาของตนเองต่อไป ทั้งนี้โดยการนำเอาทรัพยากรมาประยุกต์ใช้เพื่อช่วยบรรเทาความต้องการและปัญหาของทั้งเอกชน กลุ่มชน และชุมชน โดยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ และมีจุดมุ่งหมายที่สำคัญคือ ช่วยเขาเพื่อให้เขาช่วยตนเองได้

ปัญหาของเด็กและเยาวชนที่พบในจังหวัดมหาสารคาม มีสาเหตุที่สำคัญมาจากการถูกชักจูงจากผู้ไม่หวังดี และมีการรวมกลุ่มในพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ เด็กและเยาวชนมีการดูแลกันเองควบคุมกันเอง มีการลงโทษกันเองโดยวิธีการรุนแรง ส่งผลให้เกิดมีการทะเลาะวิวาท และต้องถูกจับดำเนินคดีในที่สุด สอดคล้องกับ (Sellin ; 1938 citing Schmalleger , 1996) ที่เชื่อว่าความขัดแย้ง โดยเฉพาะความขัดแย้งด้านความคิด ความเชื่อ และค่านิยม ก่อให้เกิดพฤติกรรมที่แตกต่างกันอันเป็นสาเหตุให้เด็กและเยาวชนเกิดการก่ออาชญากรรมขึ้น นอกจากนี้การให้ความช่วยเหลือเด็กและเยาวชน โดยการให้ที่พักและการจัดฝึกอบรมด้านอาชีพนั้น มีการใช้กันอย่างแพร่หลาย โดยจะแสดงออกมาในลักษณะของรูปแบบบ้านผสมโรงเรียน กล่าวคือ ภายในสถานพักพิง และการฝึกอบรมจะมีเจ้าหน้าที่ทำหน้าที่คอยให้ความเอาใจใส่ดูแลเด็ก ให้ได้รับความอบอุ่น แต่ถึงอย่างไรก็ตาม

การให้ความช่วยเหลือเด็กและเยาวชนนั้น ยังขาดความเป็นรูปธรรม เพราะที่ผ่าน
มาการปฏิบัติงานมักจะสะท้อนออกมาในรูปแบบของงานเชิงนโยบาย และการทำ
กิจกรรมตามวาระ ตามแผนยุทธศาสตร์ของแต่ละหน่วยงาน และมักจะขาดความ
ต่อเนื่อง อีกทั้งในการทำงานของสภาเด็กและเยาวชน จะเป็นในลักษณะของการ
จัดกิจกรรมตามโครงการ โดยเด็กและเยาวชนที่เป็นแกนกลางของแต่ละภาคส่วน
และยังขาดงบประมาณ ทุน และบุคลากร รวมทั้งสถานที่สำหรับฝึกและอบรม
สอดคล้องกับ กิ่งกาญจน์ (2544) ที่มองว่าการให้โอกาสเด็กและเยาวชนในการ
ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมจะมีความเหมาะสมและดีกว่าการได้รับการลงโทษ ซึ่งใน
ปัจจุบันคณะกรรมการคุ้มครองเด็กพยายามที่จะให้ความช่วยเหลือด้านการดำเนิน
การตามกฎหมาย บนฐานความเชื่อว่าการใช้วิธีการลงโทษไม่ทำให้เด็กและเยาวชน
เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในทางที่ดีได้ สิ่งที่ต้องคือการส่งเสริมพฤติกรรมเชิงบวก
และเชิงสร้างสรรค์ เพื่อจูงใจให้เด็กและเยาวชนปรับเปลี่ยนเจตคติไปในทิศทางที่
ดี สอดคล้องกับแนวความคิดของ Krateoski and Krateoski (1979) ที่กล่าวว่า
การฝึกและอบรมเป็นมาตรการหนึ่งในการบำบัดแก้ไขเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความ
ผิดใช้ในกรณีนี้ที่เห็นว่าสมควรต้องตัดอิสรภาพของเด็กและเยาวชนออกจากสังคมไว้
เป็นการชั่วคราวเพื่อความปลอดภัยของสังคมและเพื่อการแก้ไข โดยจะมีสถานฝึก
และอบรมทำหน้าที่ในการให้การศึกษาและพัฒนาเด็กและเยาวชนผู้ซึ่งจำเป็นต้อง
ได้รับการเยียวยาโดยผ่านกระบวนการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและค่านิยม ตลอดจน
เพิ่มพูนทักษะการเรียนรู้ พัฒนาบุคลิกภาพ ปฏิบัติตนให้อยู่ในระเบียบวินัย รวมทั้ง
ปรับปรุงพฤติกรรมเสียให้ดีขึ้น

ถึงอย่างไรก็ตาม การให้ความช่วยเหลือและคุ้มครองเด็กและเยาวชน
นั้น ต้องคำนึงถึงศักยภาพและการบริหารจัดการให้เหมาะสมและสอดคล้องกับ
สภาพปัญหาของเด็กในแต่ละช่วงวัย และสภาพปัญหาที่มีความหลากหลายและมี
ความรุนแรงที่แตกต่างกัน ดังเช่นการศึกษาของ ศิริพงษ์ ลดาวัลย์ ณ อยุธยา (2531)
เกี่ยวกับบทบาทปัญหาและอุปสรรคของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน
จังหวัดเชียงใหม่ในการบำบัดแก้ไข สงเคราะห์เด็กและเยาวชน ก่อนและภายหลัง
การปลดปล่อย ซึ่งจากการศึกษาได้สอบถามความคิดเห็นและความต้องการของ
เด็กและเยาวชนเกี่ยวกับการดำเนินงานของสถานฝึกและอบรม ด้านการฝึกวิชาชีพ

การรักษาภาวะเป็ยบวินัย การลงโทษและบริการต่างๆ รวมทั้งสอบถามความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการ ที่พบว่า 1) ควรมีการแยกเด็กที่อยู่ระหว่างการพิจารณาของศาลออกจากเด็กที่ศาลมีคำพิพากษาแล้ว ส่งตัวเข้ารับการฝึกและอบรม 2) สถานฝึกและอบรม ควรมีนโยบายชัดเจนและเอาจริงเอาจังกับการปราบปราม มิให้มีการตั้งแก๊งของเด็กและเยาวชนในสถานฝึกและอบรม 3) การฝึกและอบรมเด็กให้ได้ผล เจ้าหน้าที่ทุกคนทุกฝ่ายควรทำงานด้วยความจริงจัง รู้จักหน้าที่และความรับผิดชอบของตน ควรมีการจัดบุคลากรให้ตรงกับสายงาน ตำแหน่ง และความรู้ความสามารถของแต่ละคน นอกจากนี้จะต้องทำงานให้ประสานสอดคล้อง ให้ความร่วมมือและช่วยเหลือซึ่งกันและกันอย่างจริงจัง 4) ควรเพิ่มบุคลากรให้เพียงพอกับปริมาณงานที่สถานฝึกและอบรมมีอยู่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งครูฝึกวิชาชีพ และควรมีการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถในหน้าที่อยู่เสมอ 4) ครูฝึกอบรมวิชาชีพควรเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถหรือคุณวุฒิตรงกับวิชาชีพที่ตนรับผิดชอบ เพื่อให้เด็กได้รับความรู้อย่างถูกต้อง ควรมีความตั้งใจในการสอนอย่างเคร่งครัด จริงจัง ควรมีการเรียนการสอนตรงตามกำหนดเวลา 5) ควรจัดหาอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ในการฝึกวิชาชีพให้เพียงพอกับจำนวนเด็กและเยาวชน และควรเป็นอุปกรณ์ที่ทันสมัยและมีประสิทธิภาพ 6) ควรมีการประเมินผลการฝึกอบรมว่าเด็กที่ได้รับการปลดปล่อยไปแล้ว สามารถที่จะนำเอาความรู้ที่ได้รับจากการฝึกอบรมไปใช้ได้บ้างหรือไม่ มากน้อยแค่ไหน เพียงใด เด็กมีความประพฤติดีขึ้นหรือไม่ มีจำนวนเท่าไรที่กลับไปกระทำผิดซ้ำ 7) ควรมีการเผยแพร่ข่าวสารข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานของสถานฝึกและอบรมเพื่อให้บุคคลทั่วไปจะได้ทราบ และเข้าช่วยเหลือร่วมมือในการแก้ไขปัญหาคเด็กและเยาวชน และ 8) ควรมีการทบทวนมาตรการในการพิจารณาพิพากษาคดีของศาล โดยเฉพาะอย่างยิ่งศาลจังหวัด ซึ่งมักพิพากษาคดีให้เด็กที่มีอายุน้อยให้เข้ารับการฝึกและอบรมจนกระทั่งอายุครบ 18 ปี ทำให้เด็กต้องอยู่ในสถานฝึกและอบรมเป็นเวลานานเกินไป แทนที่จะทำให้เด็กรู้สึกสำนึกกลับตนเป็นคนดีได้ กลับทำให้เด็กมีจิตใจเฉื่อยชา แข็งกระด้าง หมดหวังในชีวิต และหมดอนาคตไปในที่สุด

ดังนั้น ถ้าต้องการให้การดูแลช่วยเหลือเด็กและเยาวชน รวมทั้งเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องสามารถทำหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลนั้น ควร

มีการจัดรูปแบบของคณะกรรมการที่ประกอบด้วยบุคลากรที่หลากหลาย โดยไม่
อ้างอิงอยู่เฉพาะในบริบทของราชการ แต่ควรมาจากผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ
และมีความสนใจ มีจิตอาสาที่จะเข้าทำงานช่วยเหลือเด็กและเยาวชนอย่างแท้จริง
โดยมีกฎหมายรองรับ มีบุคลากร งบประมาณที่เพียงพอและเหมาะสม อีกทั้งควร
มีรูปแบบของการจัดโครงการ กิจกรรมให้ความช่วยเหลือและปกป้องคุ้มครองเด็ก
และเยาวชนทุกกลุ่มอย่างไม่เลือกปฏิบัติ

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

ในการศึกษาแนวทางการจัดการคุ้มครองสวัสดิภาพและสังคมสงเคราะห์
เด็กและเยาวชน สภาดูแลเด็กและเยาวชน จังหวัดมหาสารคาม ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้
ภาครัฐและภาคเอกชน ควรเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการดูแล
เด็กและเยาวชนทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น มีการบูรณาการในการทำงาน
ร่วมกันอย่างเป็นรูปธรรม โดยมีเจ้าภาพและผู้รับผิดชอบที่ชัดเจน โดยเจ้าหน้าที่
ของรัฐต้องปรับเปลี่ยนทัศนคติในการมองปัญหาเด็กและเยาวชนว่า เป็นปัญหาที่
ทุกคนต้องมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไข ขณะเดียวกันต้องไม่ผลักดันเด็กที่มี
พฤติกรรมรุนแรงออกไปจากสังคม แต่ต้องเข้าไปบำบัดรักษาเพื่อให้เด็กและเยาวชน
ที่มีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์สามารถอยู่ร่วมกับสังคมได้

ภาครัฐต้องจัดเตรียมงบประมาณประจำปีเพื่อดำเนินตามนโยบายหรือ
เป้าหมายเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน โดยเน้นไปในบทบาทเชิงรุก ใช้งบประมาณส่งเสริม
ให้เด็กมีพื้นที่ มีกิจกรรมต่าง ๆ อย่างทั่วถึงโดยไม่เลือกปฏิบัติ มีความจริงจังใน
การปฏิบัติหน้าที่ โดยให้ถือว่าเป็นความรับผิดชอบร่วมกัน

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2551). **สภาพปัญหาสังคม
แผนยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการพัฒนาสังคม พ.ศ. 2551-2554.**
กรุงเทพฯ : กระทรวงฯ.

กรมราชทัณฑ์และสถาบันราชภัฏสวนสุนันทา. (2545). รายงานผลการศึกษากการ
ประเมินผลโครงการฟื้นฟูสมรรถภาพและพัฒนาคุณภาพชีวิต
รุ่นที่ 2. กรุงเทพฯ : กรมฯ.

คณะกรรมการพัฒนาการศึกษาอบรมและดูแลเด็กวัยรุ่น. (2535). **วัยรุ่นวัย**
สร้างสรรค์เพื่อสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร : คณะกรรมการพัฒนาการ
ศึกษาอบรมและดูแลเด็กวัยรุ่น.

คณะกรรมการการศึกษา ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม วุฒิสภา. (2546). **ปัญหา**
การทะเลาะวิวาทและการใช้ความรุนแรงของนักเรียน. คณะ
กรรมการการศึกษา ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม วุฒิสภา.

นงลักษณ์ เทพสวัสดิ์. (2540). **ทฤษฎีและการสังคมสงเคราะห์.** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

นงลักษณ์ เอ็มประดิษฐ์และนิภา ส.ตุ้มรสุนทร. (2534). **การสังคมสงเคราะห์กับ**
การให้คำปรึกษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ปิยลักษณ์ โพธิ์วรรณ และคณะ. (2555). การสร้างพื้นที่ทางสังคมของคนข้ามเพศ.
วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม,
31(5), 97-110.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. (2550). **รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย**
พุทธศักราช 2550. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

วันทนี วาสีเกสิน และคณะ (2541). **ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับสวัสดิการสังคมและ**
สังคมสงเคราะห์. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์.

ศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง. (2546). **โครงการฟ้าใสให้ชีวิตใหม่.** กรุงเทพฯ : ม.ป.ท.

ศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง. (2546). **ร่างคู่มือแนวทางปฏิบัติของศาลยุติธรรม**
ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546. กรุงเทพฯ : สำนักงาน
ศาลยุติธรรม.

ศิริพงษ์ ลดาวัลย์ ณ อยุธยา. (2548). **กฎหมายและนโยบายสาธารณะ. เอกสาร**
ประกอบการบรรยายวิชากฎหมายและนโยบายสาธารณะ หลักสูตร
เศรษฐศาสตร์การเมืองมหาบัณฑิตคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัย
เชียงใหม่.

- สถาบันดำรงราชานุภาพ และกรมราชทัณฑ์. (2542). **การกระทำผิดของผู้ต้องขังในคดีค้ายาเสพติด**. กรุงเทพฯ : กรมฯ.
- สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว. (2546). **นโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาสถาบันครอบครัว พ.ศ.2547-2556**. กรุงเทพมหานคร: องค์การส่งเสริมกิจการสตรีในพระบรมราชูปถัมภ์.
- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2548). **พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546**. กรุงเทพฯ : สำนักงานฯ.
- Allison, G.T. (1971). **Essence of Decision : Explaining the Cuban Missile Crisis**. Boston : Brown and Company.
- Dusek, J. B. (1987). **Adolescent Development and Behavior**. Eaglewood Cliffs, New Jersey : Prentice-Hall.
- Erikson, E. (1968). **Identity : Youth and Crisis**. New York : Norton.
- Fuhrmann, B.S.(1990). **Adolescence**. Illinois : Scott, Foresman and Co.
- Hall, G.S. (1904). **Adolescence**. New York : Appleton.
- Jones, C.E. (1977). **An Introduction to the Study of Public Policy**. North Scituate : Duxbury Press.
- Lerner, D. and Lasswell, H. D. (1951). **The Policy Sciences : Recent Developments in Scope and Method**. Stanford: Stanford University Press.
- Ministry of Youth Affairs. (2002). **Youth Development Strategy Aotearoa**. Wellington : Ministry of Youth Affairs.
- Rice, F.P. (1998). **Human Development**. 3rd ed. New Jersey: Prentice Hall.
- Ripley, R.B. and Franklin, G.A.(1984). **Congress, the Bureaucracy and Public Policy**. Homewood : The Dorsey Press.
- Santrock, J.W. (2005). **Adolescence**. 10th ed. New York : McGraw Hill.
- Schegel, A. (2000). **The Global Spread of Adolescent Culture**. In L.J. Crockett & R.K. Silbereisen (Eds.), *Negotiating Adolescence in Times of Social Change*. New York : Cambridge University Press.